

SĂRBĂTORI ȘI OBICEIURI ÎN LUNA OCTOMBRIE

Prima sărbătoare consemnată în calendarul creștinortodox în luna octombrie este Acoperământul Maicii Domnului. Ea este sărbătorită în amintirea înfățișării Sfintei Fecioare, pe vremea împăratului Leon cel Înțelept, în biserica Vlahernelor din Constantinopol, unde erau păstrate veșmântul, omoforul și o parte din brâul Maicii Domnului.

Prin Bucovina și partea de sus a Moldovei sărbătoarea este cunoscută în popor sub numele de Procoavă, Sf. Procoavă sau Procoavele.

Prin fostul județ Tecuci „căpacul, pocrișul sau acoperământul siciriului(coșciugului) se numește procovăț”, după cum aflăm din cartea Sărbătorile la români a lui Tudor Pamfile. Tot acolo scrie că Sf. Procoavă se crede că este printre cei dintâi sfinți sfințiți de Dumnezeu. El acoperă pământul cu „stratul de zăpadă”, de aceea fetele se închină la el, ca să le împodobească și lor capul cu belșug de păr și să le ajute să se căsătorească degrabă.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

Cei de prin județul Neamț spun că-l sărbătoresc „ca să ne acopere Maica Domnului și să ne aibă în pază de toate primejdiile: de înec, de foc, de cumpănă, de năpastie, de ducăse-pe-pustiu sau ucigă-l-toaca și de vrăjmașul cel rău”.

Prin unele părți din Bucovina se scot icoanele la câmp; iar prin alte locuri se povestește că, în această zi, Sfântul Andrei a văzut-o pe Maica Domnului plutind în văzduh, cu mâinile întinse, rugându-se lui Dumnezeu pentru neamul omenesc. Dar luna octombrie se mai numește și Brumărel, pentru că din această lună începe să cadă bruma. Iată și o poezioară adunată în Material folcloric: Octomvrie e necăjos și suflă rece,/Pasul leneș nu se trece,/El pe unde merge pârlește/Și copacii verzi nu-i iubește./Golani să-i vadă, nu-i place./Cu leneșii el n-are pace./Face pe leneși să plângă/ Și la pieptu-și să se strângă./Tremură de a lui frică/ Și pielea i-o înfurnică.

În ziua de 14 octombrie, tot poporul român o sărbătorește pe Cuvioasa Paraschiva și sub numele de Vinerea mare sau Vinerea celor 12 vineri. Tot prin Bucovina, ziua de Cuvioasa Paraschiva, împreună cu o altă Sf. Paraschiva (pe care poporul o serbează a doua zi de Sf. Dumitru, la 27 octombrie) alcătuiesc Vinerelele. În această perioadă(14-27 octombrie) se zice că nu e bine să se semene secară, pascăndu-l moartea pe cel ce ar semăna-o; iar vremea, din acest interval de timp, rămâne neschimbată, adică, așa cum este de Cuvioasa Paraschiva, așa va rămâne până la Sf. Dumitru.

Moaștele Cuvioasei Paraschiva au fost așezate în biserica Trei Ierarhi din Iași de unde, în această zi,

erau scoase în procesiune (din 1888 au fost mutate în noua catedrală mitropolitană) și o mare de credincioși, nu numai din Moldova ci din toată țara, se strânge și acum, an de an, în jurul raclei. Prin Bucovina circulă și o legendă despre felul în care a apărut un izvor numit al Sfintei Paraschiva. Cică pe vremea când hoardele de tătari năvăleau la noi în țară, o fată foarte frumoasă a fost prinsă de o bandă de tătari care a vândut-o pașei din Akkerman. Cum a văzut-o, pașa a fost fermecat de frumusețea ei și a încercat prin toate mijloacele s-o aibă ca soție, dar ea nu a cedat. La un moment dat fata a reușit să fugă dar, când soldații trimiși de pașa pe urmele ei erau gata să o prindă, frumoasa s-a prefăcut într-un izvorăș cu apă limpede.

Prin județul Muscel, se crede că ea a fost o fată săracă, fără părinți, care-și dădea și bucățica de la gură sărmanilor.

Prin alte părți se povestește că Sf. Paraschiva a fost chinuită de păgâni într-o vineri, de aceea, în orice zi a săptămânii ar cădea această sărbătoare, poporul o numește Vinerea mare și o socotește ca pe una dintre cele mai mari sărbători. Fiind cunoscută și sub numele de Sfânta Vineri, prin unele locuri din țară circulă și un colind, iată o variantă a acestuia: „Sus pe slava cerului,/ La poalele raiului,/ La scaunul Domnului, / La scaun de judecată,/ Unde vine lumea toată,/ Genunchea-a Sfânta Vineri,/ Genunchea/ Și mi-și plângea:/ - Știi, Doamne că m-ai trimis, / Pământul să ți-l botez./ Toți s-au dat botezului,/ Numai una nu s-a dat:/ Cetatea Iordanului/ Nu s-a dat botezului,/ Nici creștinătăților./ Dar pe mine prinsu m-au,/ Prinsu-m-au, / Legatu-m-au,/ Cu cuțit tăiatu-mau, / În cazan băgatu-m-au/ Și trei zile fiertu-m-au,/ Numa-n ceară și-n rășină./ Apoi strecuratu-m-au,/ În gard aruncatu-m-au;/ Și-am făcut cum am putut/ Și la Tine c-am venit, / Să-mi dai sfinți de ajutor...”.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

În această zi nu se lucrează, nu se coase, fiind primejdie de boli, de grindină, de trăsnet, după părerea poporului. Prin unele locuri se crede că, de va coase cineva în această zi, va face negi pe mână. Unii postesc și nu mănâncă „fruct” chiar dacă sărbătoarea cade într-o zi de dulce, alții țin chiar post negru.

Prin unele locuri, în loc de Sf. Dumitru, se socotește Vinerea mare ca zi de soroc, de încheierea socotelilor și de pregătirea de iarnă. Calendarul creștin-ortodox cunoaște două zile de praznic cu numele Sfântului Dimitrie/Dumitru: în 26 octombrie este sărbătorit Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir, iar pe 27, Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarabi (Basarabov).

Primul a trăit pe vremea lui Dioclețian (284-305), pe când cezar în părțile răsăritului era Maximian Galeriu, un mare prigonitor al creștinilor. Sfântul era pe atunci, după cum fusese și tatăl său, prefectul Tesalonicului. Deoarece a refuzat să participe la ceremoniile păgâne, a fost închis. Iar după aceea, cu ocazia jocurilor închinat împăratului, care venise la Tesalonic, când favoritul său Lie a fost învins de un creștin, Nrestor, care fusese binercuvântat de Dimitrie, în furia lui, împăratul decide uciderea lui Dimitrie. Sfântul a murit împuns în coastă de sabia soldaților, ca și Hristos.

Dimitrie Basarabov, fiu de crescători de animale, român din perioada statului româno-bulgar, călugărit, s-a retras într-o peșteră de pe valea Lomului unde a trăit ducând o viață de ascet. După moartea sa, gura peșterii fiind astupată de stânci, nu s-a mai știut nimic de el. Se spune că o fetiță bolnavă l-a visat pe sfântul care i-a promis că o va însănătoși, dar ea să aibă grijă ca moaștele sale să fie scoase din peștera inundată. Trupul lui neputrezit a fost depus, mai întâi, în biserica satului, iar în 1774 a fost adus în București și așezat în catedrala mitropolitană unde se află și acum, fiind socotit ocrotitorul orașului.

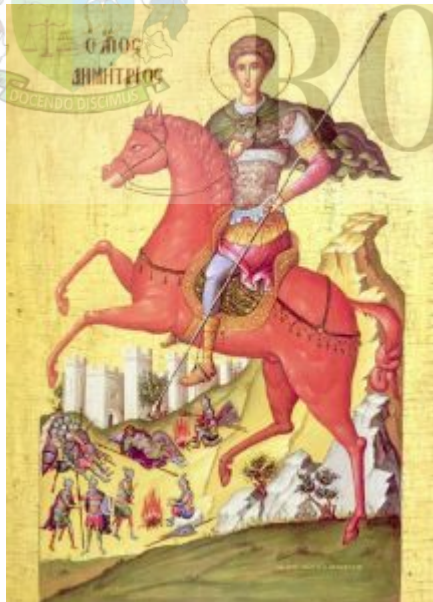
Și pe seama sfântului Dumitru circulă, în popor, numeroase istorioare despre viața fără de păcat a acestuia. O poveste interesantă amintește despre o întâmplare de demult, când s-a nimerit ca Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru să se afle în casa unui om căruia i se năștea un fecior. Auzind ei cum una dintre ursitoare îi menea că atunci când se va însura va trece cu mireasa peste un râu, va cădea de pe cal și se va îneca, au hotărât să se împotrivescă sortii. I-au spus omului ca, la nunta fiului său, să-i invite și pe ei. Zis și făcut, omul îi pofteste la nuntă, Sf. Dumitru pentru a împidica soarta, schimbă calul lui cu cel al flăcăului. Dar, calul se poticni, și cu coada îl stropi pe mire care pe loc se înecă și muri.

Una dintre cele mai mari Sâmbete a moșilor este sâmbăta dinainte de Sfântul Dumitru, numită prin Bucovina Moșii de toamnă, Moșii cei mari, una din cele trei Sâmbete ale morților.

În popor este cunoscută sub numele de Moșii de Sâmedru sau Moșii de Sf. Dumitru. Este o zi de pomenirea morților, de împărțirea de pomeni și de sfințirea colivei în biserici.

În ajun de Sf. Dumitru, chiar și în seara sărbătorii, prin Oltenia și, pe alocuri, prin Muntenia este datina de a se aprinde focuri (Focul lui Sumedru sau focuri sumedre).

Prin regiunile muntoase sau deluroase, băiețandri și flăcăi suie în goană pantele și aleg câte un brad, precum și crengi uscate, cu care coboară în sat, unde fac o groapă în care bagă bradul și uscăturile și le dau foc strigând: „Hai la focul lui Sumedru!”. La această chemare se strânge tineretul și se veselește. Bătrânele vin cu covrigi, mere, prune pe care le împart petrecăreților.

Petreceri asemănătoare au loc și prin satele de deal sau de șes din Muscel. Pe acolo, cu două trei zile înainte de Sf. Dumitru, copiii adună sipici, coceni, găteje, spâldării de cânepă de la meliță, făcând un maldăr mare. Apoi, în seara spre Sfântul Dumitru, când începe a se întuneci, se strâng copiii ciopor pe lângă grămada de sipici și aprind un foc. Focuri de acestea sunt câte cincisase sau șapte-opt într-un sat, în anume puncte ale acestuia. Pe foc pun sipici câte un braț, câte un braț, nu toate odată.

Când e vulvoarea mai mare, copiii sar peste foc, ca să fie sănătoși tot anul. Apoi încep a striga cu toții deodată, cât le ia gura: „Hai la focul lui Sumedru!... Hai la focul lui Sumedru!”... Iar femeile din sat, cum îi aud, iau câte un coș cu nuci, ori cu mere, struguri, covrigi, prune uscate ș.a., ori uneori

câte o vadră cu vin, pe care le împart copiilor, seara la lumina focului.

Aceste povestiri precum și altele asemănătoare sunt consemnate în Sărbătorile la români de Tudor Pamfile. De sărbătoarea Sfântului Dumitru (26 octombrie), poporul (care-l numește Dugmitru; Sfetin Dumitri, Sâmedru, Sâm-Medru, Sânmedru, Sumetru sau Sămedru) crede că nu trebuie să se lucreze. Cei ce păzesc cu sfințenie această zi se zice că nu vor fi călcați de lupi.

Acestă zi mai este folosită de ciobani pentru aflarea vremii. Prin județul Muscel, ciobanii pun dulama în mijlocul oilor și așteaptă să vadă care se culcă pe ea. Dacă se așază o oaie neagră, iarna va fi blândă, dar dacă se va culca o oaie albă, iarna va fi aspră. Tot pe acele meleaguri ciobanii mai cred că pot vedea cum va fi iarna urmărind Luna. Dacă Luna plină va fi pe un cer senin, în această noapte, iarna va fi bună; dar dacă cerul va fi acoperit de nori, sau va ploua sau va ninge, va urma o iarnă aspră, cu zăpezi mari și ger strașnic.

Prin județul Muscel se zice că așa cum Sf. Gheorghe are grijă ca de ziua lui codrul să fie înverzit, și Sf. Dumitru „are grijă să-l facă negru, adică să-l desfrunzească”. Și iată ce ne povestește un om din zilele noastre în această privință: „Și să știi că așa e. Mai ca acum vreo doi ani avurăm zăpadă până mai la jumătatea lui Prier, și cu toate astea codrul tot era verde de Sf. Gheorghe. Fu frig, frig, până mai erau trei zile până-n Sf. Gheorghe. Atunci se puse pe căldură și odată s-au deschis pomii. Și tot anul ăla, când fu toamna lungă, fu vreme frumoasă până mai erau vreo două, trei zile până-n Sf. Dumitru. Frunza-n codru era neclintită, că era cald și frumos ca vara. Atunci se puse, nene, pe un frig, cu brumă și îngheț. Iar când dete soarele, curgeau frunzele grămadă din pomi, de parc-ar fi fost opărite cu apă fiartă. Și-n ajun de Sf. Dumitru odată se goșiră pomii”.

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

BEATRICE KISELEFF

*Independența
prin Cultură*